

Erhvervsdeltagelse for personer over 60 år

Af Niels Henning Bjørn, NIHB@kl.dk

Formålet med dette analysenotat er at analysere udviklingen i arbejdsstyrken for personer over 60 år i lyset af implementeringen af tilbagetrækningsaftalen af 2012.

Dato: 19. maj 2017

Sags ID: PRJ-2017-00006
Dok. ID: 2356709

E-mail: NIHB@kl.dk
Direkte: 3370 3235

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 1 af 12

Analysens hovedkonklusioner

- Erhvervsfrekvensen er steget for de 60-64 årige fra 2008 til 2015, men den er fortsat lidt lavere end for de 55-59 årige
- Ufaglærte trækker sig fortsat tidligere tilbage end personer med en videregående uddannelse, men især siden 2013 er deres erhvervsdeltagelse steget mere end andre på arbejdsmarkedet
- Der er store kommunale forskelle i seniorernes erhvervsdeltagelse, som bl.a. hænger sammen med store forskelle i uddannelsesmæssig baggrund
- Erhvervsfrekvensen vil formodentlig stige betydeligt de kommende 10 år, hvor efterlønsalderen stiger til 63 år og pensionsalderen stiger til 67 år
- Den nye tilbagetrækningsaftale gør det lidt mere attraktivt at udskyde tilbagetrækningen for personer med indkomster som den gennemsnitlige lønmodtager. Det formodes at føre til højere erhvervsdeltagelse

Indhold

1	Baggrund og indledning	2
2	Metode og data.....	2
3	Resultater	3
3.1	Erhvervsdeltagelsen stiger for alle grupper	3
3.2	Kønsmæssige forskelle for seniorer på arbejdsmarkedet.....	5
3.3	Erhvervsfrekvens stiger i alle kommuner.....	7
3.4	Tilbagetrækningsaftalen 2017	10
	Bilag 1 – Køn og uddannelse	11

1 Baggrund og indledning

Tilbagetrækningsreformen blev vedtaget i 2011 med det formål at forsinke tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet og forøge arbejdsstyrken.

Første led i tilbagetrækningsreformen var at forøge efterlønsalderen for personer født i første halvår 1954 fra 60 år til 60½ år. Herefter forøges efterlønsalderen med et halvt år for hver halve årgang, så personer født i andet halvår 1954 kan gå på efterløn, når de blev 61 år, indtil personerne født i første halvår 1957 kan gå på efterløn ved 63 år.

Pensionsalderen hæves de første år i takt med efterlønsalderen, så årgang 1954 kan forblive på efterløn i fem år, men personer født i første halvår 1956 kun kan forblive på efterløn i 4½ år, og personerne fra andet halvår af 1956 kan kun forblive på efterløn i fire år. Herefter forbliver pensionsalderen på 67 år i en årrække.

Allerede inden efterlønsalderen blev hævet første gang, var beskæftigelsesfrekvensen blandt personer over efterlønsalderen begyndt at stige både for personer i efterlønsalderen og over pensionsalderen. Spørgsmålet er, hvordan det påvirker de forskellige grupper på arbejdsmarkedet.

2 Metode og data

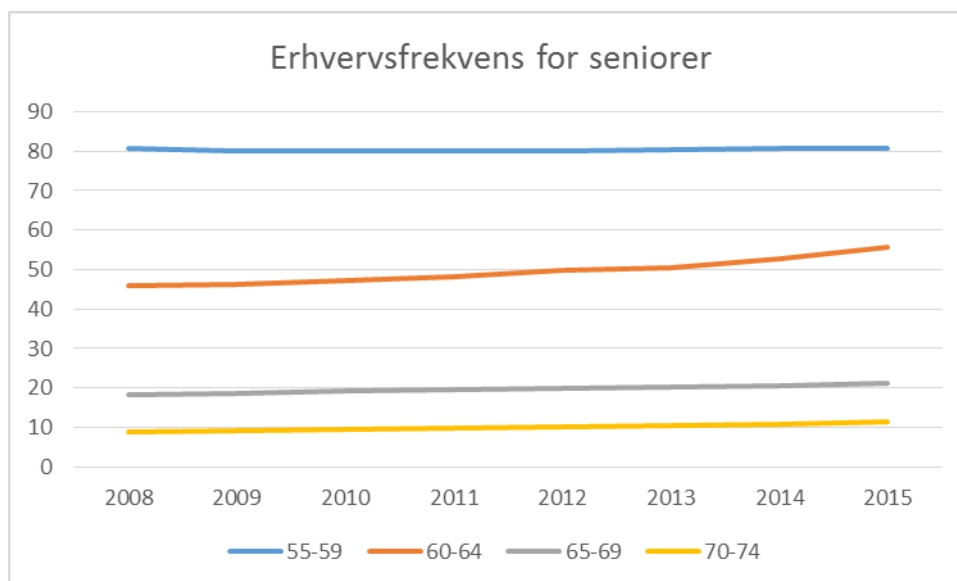
Analysen er foretaget på registerdata for personer mellem 55 og 74 år med bopæl i Danmark. De analyserede personer er i alderen 60 år til 74 år, mens personerne i alderen 55-59 år er en kontrolgruppe i forhold til analysepopulationen.

De anvendte registerdata er sammenkørt og anonymiseret af Danmarks Statistik, som også har indsamlet og bearbejdet data. Desuden har Styrelsen for

Arbejdsmarked og Rekruttering stillet data om overførselsindkomster til rådighed.

Danmarks Statistik har primært indsamlet data, der er opbygget med henblik på offentlig administration som eksempelvis Skat og Folkeregistret, hvor personer registrerer deres indkomster henholdsvis bopæl. Data er sammenkørt ved brug af cpr-numre, som efterfølgende er anonymiseret, inden Danmarks Statistik giver data videre til forskere.

Figur 2.1:

Note:
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

3 Resultater

Dette notat fokuserer på erhvervsdeltagelsen, mens et efterfølgende notat analyserer beskæftigelsen for lønmodtagere og selvstændige.

3.1 Erhvervsdeltagelsen stiger for alle grupper

Det interessante er, at beskæftigelsen stiger for alle aldersgrupper i intervallet 60-75 år, men stigningen er mest markant for de 60-årige, hvor efterlønsalderen blev hævet til 60½ år i 2014 og 61 år i 2015. Disse ændringer slår igennem på erhvervsdeltagelsen, jf. figur 1.1.

Mens erhvervsfrekvensen for de 60-64-årige stiger støt fra 2008 og fremefter uanset det økonomiske tilbageslag efter den finansielle krise i 2008, så er stigningen for de 60-årige i 2014-2015 markant højere, og det bringer deres erhvervsdeltagelse næsten på niveau med de 55-59 åriges erhvervsfrekvens. Det afspejler deres muligheder for at få efterløn, og kun få vælger at trække sig tilbage uden offentlige ydelser.

Dato: 19. maj 2017

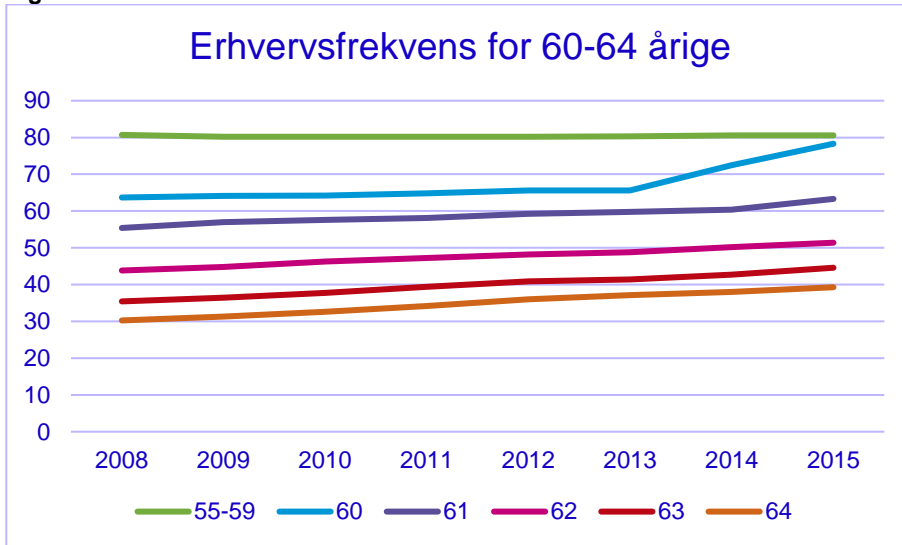
Sags ID: PRJ-2017-00006
Dok. ID: 2356709

E-mail: NIHB@kl.dk
Direkte: 3370 3235

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 3 af 12

Figur 3.1:

Note:
Kilde: Statistikbanken og egne beregninger.

Dato: 19. maj 2017

Sags ID: PRJ-2017-00006
Dok. ID: 2356709

E-mail: NIHB@kl.dk
Direkte: 3370 3235

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 4 af 12

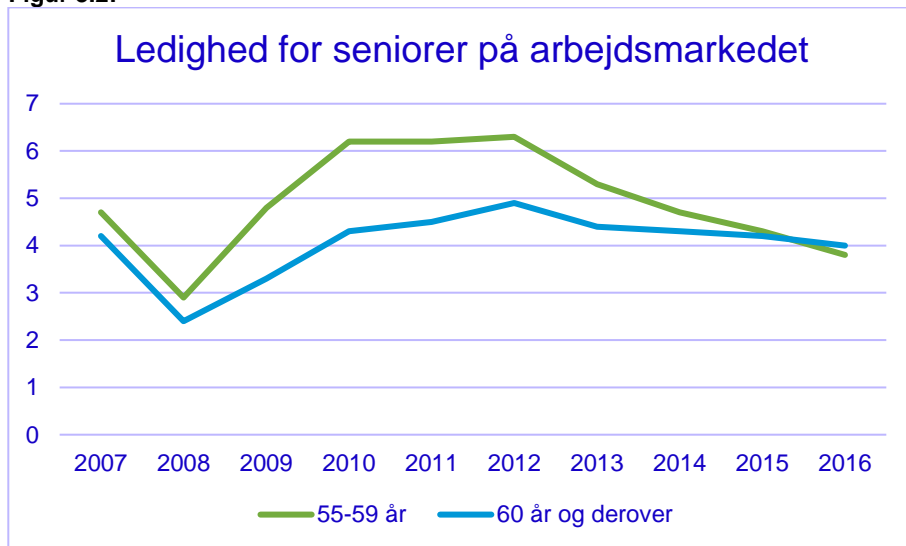
Erhvervsfrekvensen stiger også for de 64-årige, som tilhører årgange, der ikke er påvirket af tilbagetrækningsaftalen. Der er dog også en underliggende trend i retning af højere erhvervsdeltagelse, og effekten er størst for de 64-årige, hvis erhvervsdeltagelse er steget med 9 procentpoint, hvilket svarer til en stigning på over 30 pct. for den aldersgruppe.

De interessante er, at stigningen i erhvervsfrekvens er fortsat, selvom beskæftigelsen faldt med over 120.000 personer i 2009, og til trods for at den aggregerede erhvervsdeltagelse for hele arbejdsmarkedet faldt med over 50.000 fra 2008 til 2009 og igen med knap 20.000 personer fra 2009 til 2010. Faldet i erhvervsdeltagelsen fortsatte indtil 2012, mens seniorernes erhvervsdeltagelse har været stigende. Det er især de unge under 30 år, som har haft en mindre tilknytning til arbejdsmarkedet.

Arbejdsløsheden for personer i 60'erne steg i 2009, 2010 og 2012, men stigningen var langt mindre end væksten i erhvervsfrekvensen, og ledigheden for personer over 60 år var lavere end for personer i slutningen af 50'erne, som er den relevante referencegruppe, jf. figur 1.3. Det betyder, at stigningen i erhvervsfrekvensen afspejler en stigning i beskæftigelsen.

Billedet er det samme for de 65-69 årige, hvor erhvervsfrekvensen også har været støt stigende, om end væksten ikke har været så stor hverken absolut eller relativt, som den har været for de 60-64 årige. Stigningen i erhvervsfrekvens har været på 4,5 procentpoint for de 65 årige, hvilket svarer til en stigning på knap 20 pct.

Figur 3.2:

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik.

Dato: 19. maj 2017

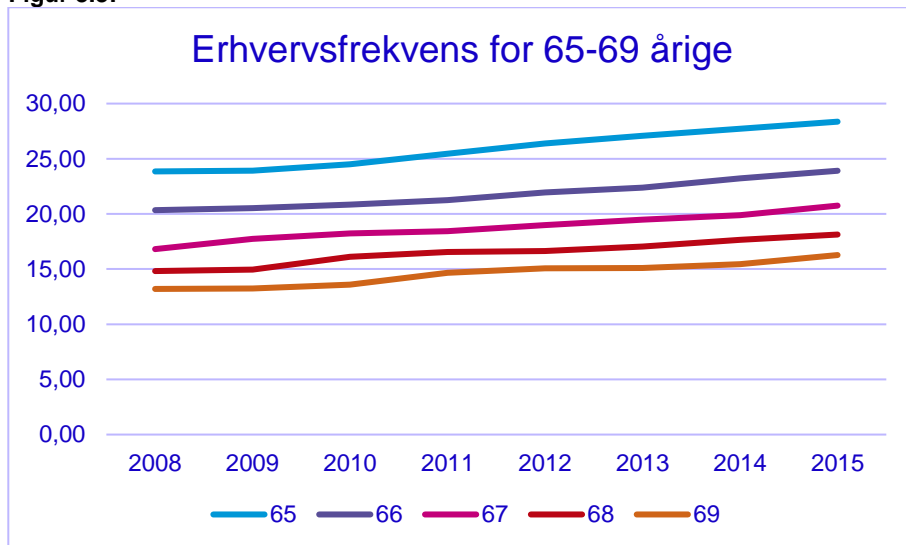
Sags ID: PRJ-2017-00006
Dok. ID: 2356709

E-mail: NIHB@kl.dk
Direkte: 3370 3235

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 5 af 12

Figur 3.3:

Note:
Kilde: Statistikbanken og egne beregninger.

3.2 Kønsforskelle for seniorer på arbejdsmarkedet

Stigningen i den samlede erhvervsfrekvens afspejler en større stigning blandt de kvindelige seniorer end blandt de mandlige, jf. figur 3.4. Erhvervsfrekvensen er således steget med 12 procentpoint blandt kvinder mellem 60 og 64 år, mens den er steget med mindre end 8 procentpoint blandt mænd i den samme alder. Mændene har dog stadig en højere erhvervsfrekvens på knap 63 pct. mens den for kvinder ligger på knap 49 pct. Det afspejler, at

kvinder fortsat trækker sig tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet, og at tilbagetrækningsreformen påvirker kvinderne mere end mændene.

Erhvervsfrekvensen er især steget for kvinder lige over 60 år, som ikke kan vælge at gå på efterløn. Der har således været en betydelig stigning for kvinde, som er 60 år i 2015, hvor efterlønsalderen er blevet hævet. Her er erhvervsfrekvensen steget fra 40 pct. til 64 pct.

Dato: 19. maj 2017

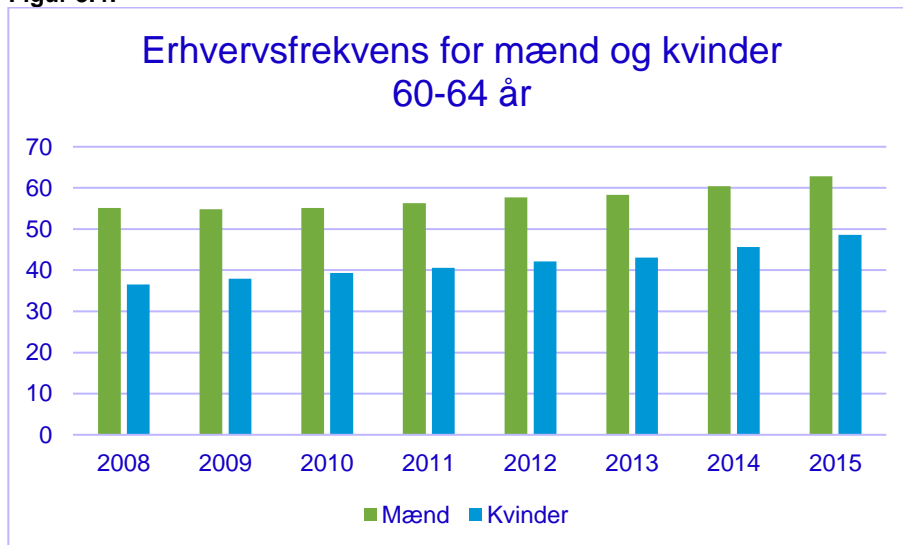
Sags ID: PRJ-2017-00006
Dok. ID: 2356709

E-mail: NIHB@kl.dk
Direkte: 3370 3235

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 6 af 12

Figur 3.4:

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Uddannelsesniveaet og dermed også indkomstniveauet synes også at spille en væsentlig rolle for tilbagetrækningen, idet personer med en lang videregående uddannelse i langt højere grad fortsætter med at være erhvervsaktive op i 60'erne.

Der er allerede en betydelig forskel før efterlønsalderen, og den forstærkes i 60'erne. En erhvervsfrekvens for personer med en lang videregående uddannelse på over 80 pct. i starten af 60'erne viser, at de stort set alle er erhvervsaktive. Der er ikke så stor forskel på erhvervsfrekvensen for personer med en mellemlang videregående uddannelse og personer med en kort videregående uddannelse, mens personer med en erhvervsuddannelse ligger lidt lavere i erhvervsfrekvens. Personer med grundskolen som højeste uddannelse har den laveste erhvervsfrekvens, hvilket også skyldes, at personer med fysiske eller psykiske udfordringer sjældent gennemfører en højere uddannelse. Erhvervsfrekvensen for denne gruppe er også lav for personer i slutningen af 50'erne.

Det er dog ikke kun uddannelsen i sig selv, men også indkomsten og arbejdsopgaverne, der giver en anden baggrund for at udskyde tilbagetrækningen, end det kan være tilfældet for ufaglærte. Personer med en videregående uddannelse har typisk en højere indkomst end ufaglærte, og de har derved en højere gevinst ved at være i arbejdsstyrken, og deres fald i disponible indkomst ved tilbagetrækning er ofte højere end det er tilfældet hos

ufaglærte. Det er både de fysiske krav til at være erhvervsaktiv og jobindholdet, der kan påvirke lønmodtagernes lyst til at være erhvervsaktive.

Stigningen i erhvervsfrekvensen for aldersgruppen 60-64 år er så stor fra 2008 til 2015, at den opvejer faldet i antallet af personer i aldersgruppen, og at den endda giver en samlet stigning i arbejdsstyrken på 14.000 personer. Hvis befolkningen i 2015 i aldersgruppen havde haft samme erhvervsfrekvens og uddannelsesfordeling som i 2008, ville arbejdsstyrken i aldersgruppen være faldet med mere end 19.000 personer. Der er dog færre i aldersgruppen, som er ufaglærte eller har en faglært uddannelse og flere har en videregående uddannelse, hvilket betyder, at arbejdsstyrken med uændret erhvervsfrekvens kun ville være faldet med ca. 13.000 personer. Stigningen i erhvervsfrekvens har således betydet, at der er ca. 27.000 personer mere i arbejdsstyrken.

Dato: 19. maj 2017

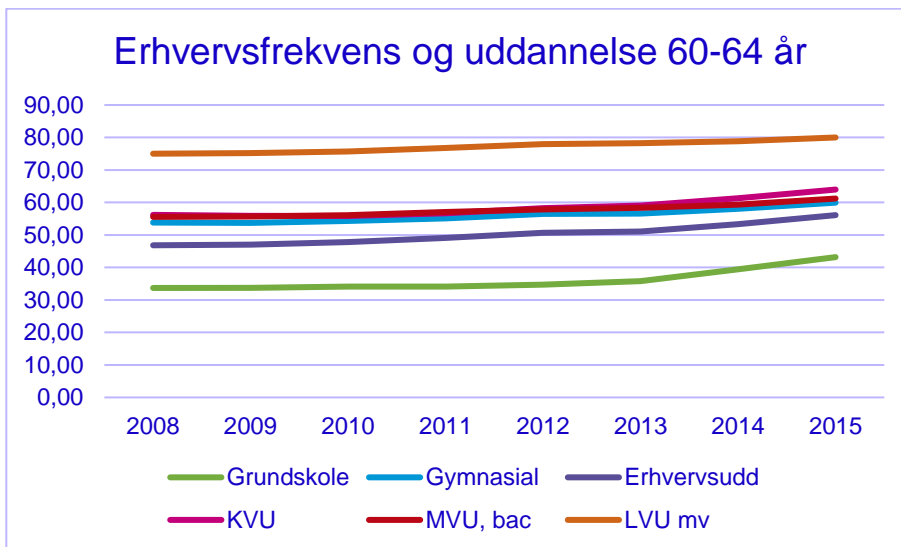
Sags ID: PRJ-2017-00006
Dok. ID: 2356709

E-mail: NIHB@kl.dk
Direkte: 3370 3235

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 7 af 12

Figur 3.5: Erhvervsfrekvens for 60-64-årige i 2015

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

3.3 Erhvervsfrekvens stiger i alle kommuner

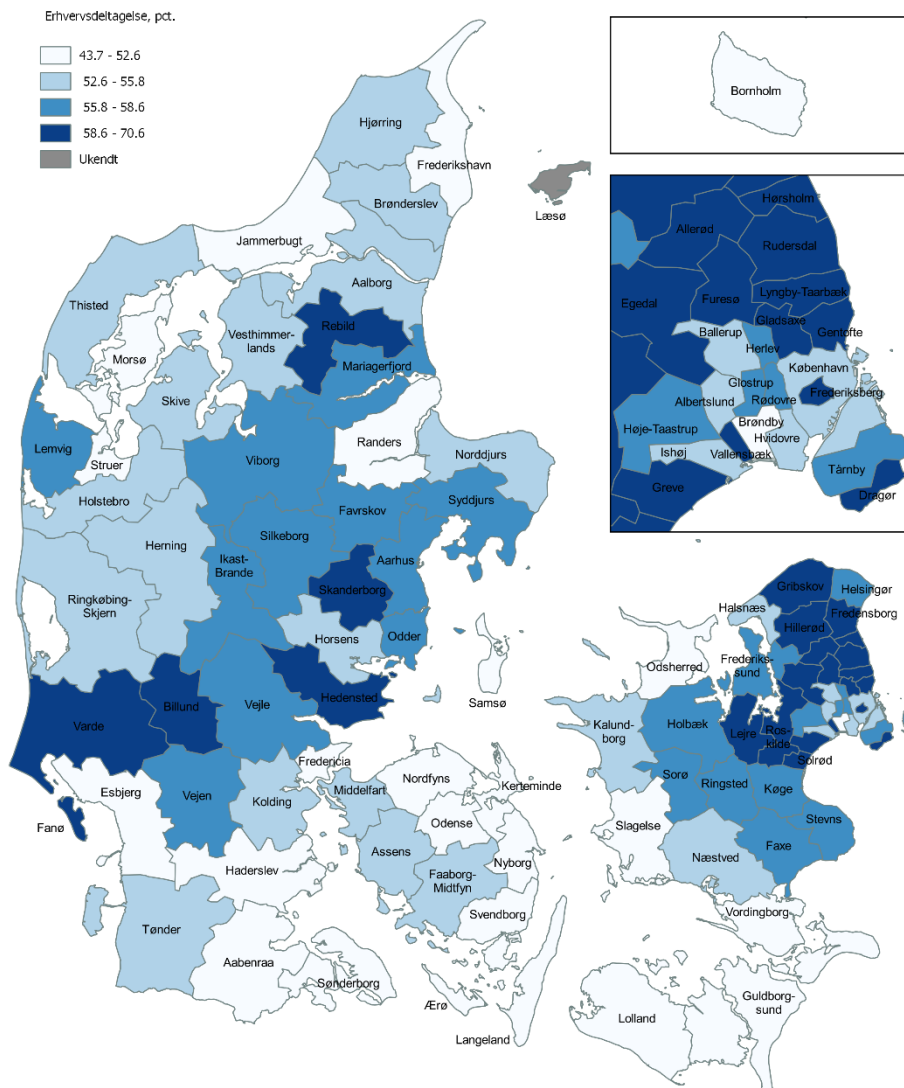
Forskellene i erhvervsfrekvens genfinder vi på kommuneniveau, hvor der er en betydelig forskel mellem kommunerne med en relativ høj andel med en lang videregående uddannelse, og kommuner med ringere beskæftigelse og en høj andel af ufaglærte. Kommuner med en høj andel med en lang videregående uddannelse har typisk en højere erhvervsfrekvens end kommuner med en relativ høj andel af ufaglærte. Gentofte har den højeste kommunale erhvervsdeltagelse i starten af 60'erne, og næste 29 pct. af seniorerne har en lang videregående uddannelse, mens gennemsnittet for hele landet er godt 7 pct. Til gengæld er der kun 13 pct. ufaglærte i Gentofte kommune i alderen 60-64 år, hvor den på landsplan er cirka 27 pct., og den er over 30 pct. i mange kommuner uden for de større byer.

Efterspørgslen på arbejdskraft kan også spille en rolle, idet en høj efterspørgsel kan gøre det lettere at finde beskæftigelse til og for personer uden for arbejdsstyrken. Det kan eksempelvis være aktivitetsparate modtagere af kontanthjælp, studerende eller pensionister, som ikke indgår i arbejdsstyrken med mindre de kommer i job eller starter egen virksomhed som selvstændige.

Dato: 19. maj 2017
 Sags ID: PRJ-2017-00006
 Dok. ID: 2356709
 E-mail: NIHB@kl.dk
 Direkte: 3370 3235
 Weidekampsgade 10
 Postboks 3370
 2300 København S

www.kl.dk
 Side 8 af 12

Figur 3.6: Erhvervsfrekvens for 60-64 årige i 2015

Note: Læsø er beregningsteknisk lagt sammen med Frederikshavn kommune.
 Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Ændringen i erhvervsdeltagelsen er påvirket af indbyggernes tidlige tilbagetrækningsmønster, idet forhøjelsen af efterlønsalderen har tvunget nogle til at udskyde deres tilbagetrækning. Konsekvensen er, at nogle af kommunerne med en lav erhvervsdeltagelse i 2008 for personer i alderen 60-64 år har haft en høj stigning i erhvervsfrekvensen i forhold til kommuner med en høj erhvervsdeltagelse i 2008, jf. figur 3.7. Ærø, Bornholm, Guldborgsund og

Frederikshavn har således haft en vækst i erhvervsfrekvensen på over 12 pct.point, mens landsgennemsnittet er steget knap 10 pct.point. Rudersdal kommune har haft en vækst i erhvervsdeltagelsen på knap 8 pct.point, men her var erhvervsdeltagelsen også høj i udgangspunktet.

Dato: 19. maj 2017

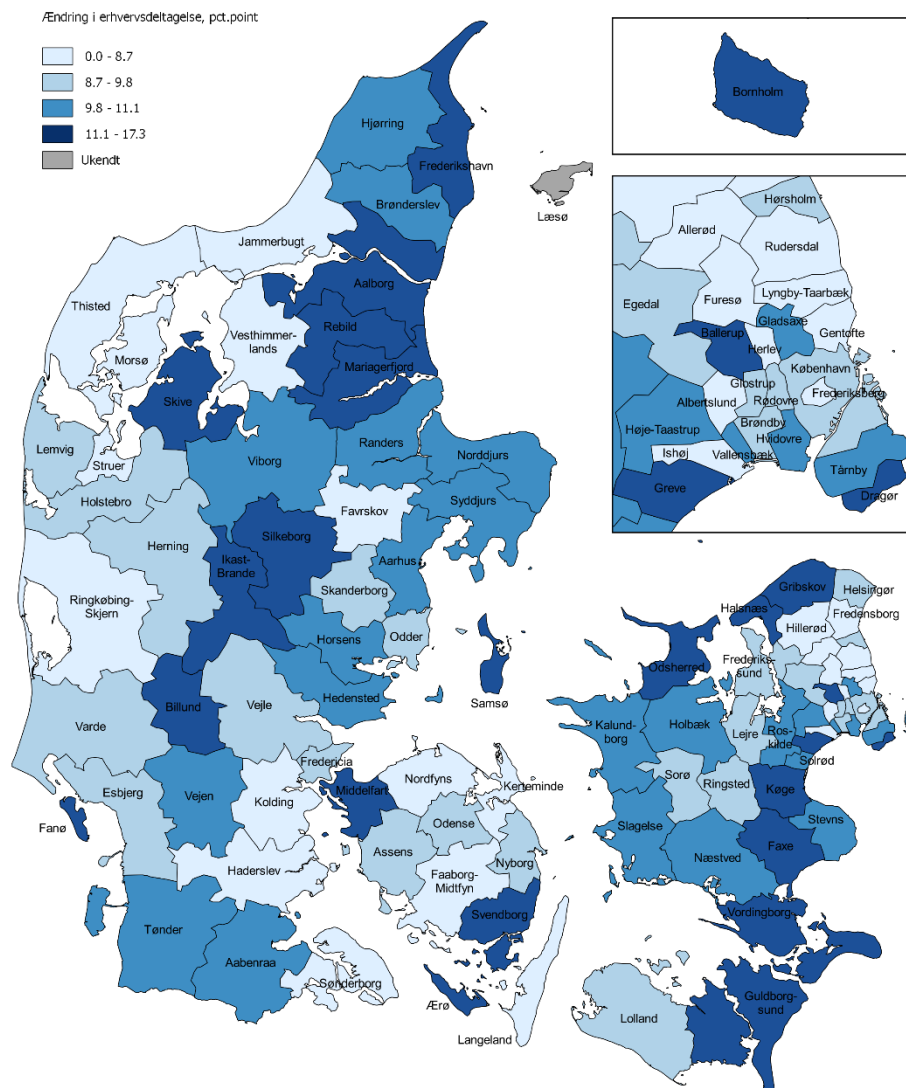
Sags ID: PRJ-2017-00006
Dok. ID: 2356709

E-mail: NIHB@kl.dk
Direkte: 3370 3235

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 9 af 12

Figur 3.7: Stigning i erhvervsfrekvens for 60-64-årige fra 2008-2015

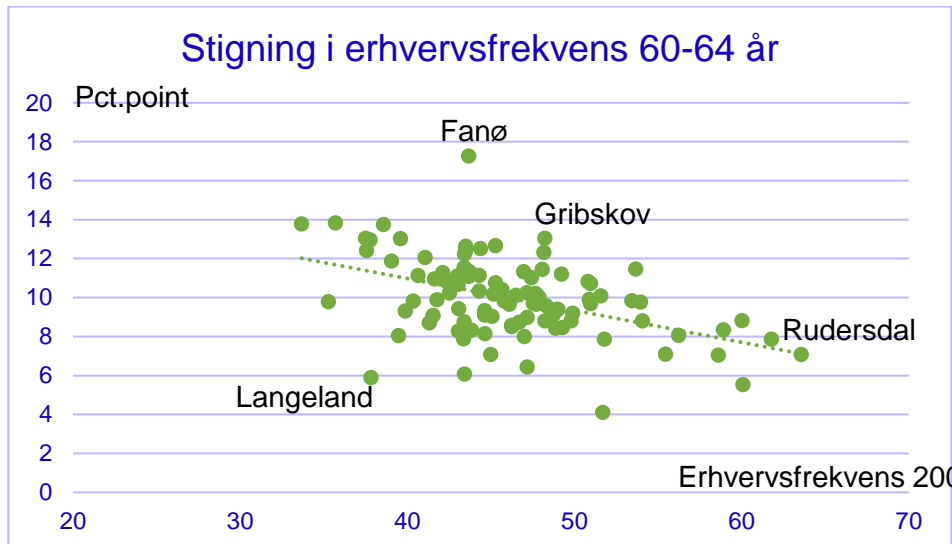
Note: Læsø er beregningsteknisk lagt sammen med Frederikshavn kommune.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Stigningen i erhvervsdeltagelsen for de 60-64 årige var også forholdsvis lav i Sønderborg og Langeland kommune, selvom de i udgangspunktet havde en lav erhvervsdeltagelse. Erhvervsdeltagelsen er dog fortsat steget med knap 6 pct.point i Langeland kommune.

Samlet set er stigningen i erhvervsdeltagelsen dog størst i de kommuner, som i udgangspunktet havde en relativ lav erhvervsfrekvens, jf. figur 3.8. Her er indlagt en tendenslinje for den gennemsnitlige udvikling.

Figur 3.9: Stigning i erhvervsfrekvens 2008 til 2015 for 60-64 årige

Anm.: Vi kan godt fremstille et landkort med ændringer i erhvervsdeltagelse.
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

3.4 Tilbagetrækningsaftalen 2017

Et flertal i Folketinget har senest indgået en aftale om tiltag, der skal overbevise seniorerne om, at de skal fortsætte med at arbejde i længere tid end det er tilfældet nu. De vigtigste elementer i aftalen er:

- Muligheder for at sætte et større beløb ind på alderspension de seneste fem år før pensionsalderen
- Frivillig skattefri udbetaling af efterlønsbidrag
- En pulje til håndtering af samspilsproblemer som udmøntes senere
- Mere fleksibel mulighed for udbetaling af beløb på opsat pension.
- En målrettet indsats for fastholdelse af medarbejdere i beskæftigelse
- Opstramning af krav for opnåelse af fuld folkepension

Det er umiddelbart vanskeligt at beregne effekten af de enkelt forslag, men nogle af forslagene trækker overvejende i retning af senere tilbagetrækning, mens andre forslag ikke udelukkende trækker i retning af en senere tilbagetrækning.

De forbedrede muligheder for at indbetale på alderspension de sidste fem år før pensionsalderen gør det mere attraktivt at være i job, fordi udbetaling fra alderspension ikke modregnes i pensionstillægget eller i den supplerende pensionsydelse. De samme muligheder gælder for personer, der har passeret pensionsalderen uden at trække på pensionsopsparingen.

Det må også forbedre tilskyndelsen til at fortsætte i beskæftigelse efter pensionsalderen, at det er blevet muligt at få udbetalt den opsatte pension som ratepension eller en sumydelse og ikke kun som en livsvarig ydelse.

Derimod er det ikke sikkert, at tilbuddet om at få udbetalt efterlønsbidraget skattefrit vil føre til større arbejdsudbud blandt seniorer, fordi medlemmerne af efterlønsordningen kan få hele deres indbetaling frigivet uden at de nødvendigvis arbejder helt til pensionsalderen. Hvis de i forvejen forventer at være i beskæftigelse helt til pensionsalderen, vil de ikke nødvendigvis hæve pengene, og det samme gælder for personer, der forventer at udnytte muligheden for at gå på efterløn. Det er således overvejende personer, som har præferencer for at få pengene udbetalt nu af likviditetsmæssige årsager, eller personer som ønsker at trække sig tilbage før pensionsalderen, som ønsker at få pengene udbetalt.

Desuden er der aftalt, at anvende et beløb på at nedsætte samspilsproblemerne, hvilket kan øge tilskyndelsen til at fortsætte med at arbejde. Endelig er det aftalt, at gøre en målrettet indsats for at udsætte tilbagetrækningen, men det er langt mere luftigt, så der må vi afvente mere konkrete handlinger inden det indgår i vurderingen.

De opstrammede krav for at få fuld folkepension betyder næppe noget i det samlede billede, hvilket forligspartierne heller ikke forventer.

Samlet set forventes aftalen at øge arbejdsudbuddet, men omfanget er usikkert, da erhvervsfrekvensen i forvejen er stigende.

Bilag 1 – Køn og uddannelse

Køn og uddannelse spiller også en rolle, når de to faktorer kombineres, idet kvinder trækker sig tidligere tilbage ved samme uddannelsesniveau. Forskellen er ikke så stor mellem mænd og kvinder med en lang videregående uddannelse (LVU), men mænd med grundskolen (GS) som højeste uddannelse har en højere erhvervsfrekvens end kvinder med grundskolen som højeste uddannelse. Mænd med en faglært uddannelse (FL) som højeste uddannelse har også en højere erhvervsfrekvens end kvinder med en faglært uddannelse.

Dato: 19. maj 2017

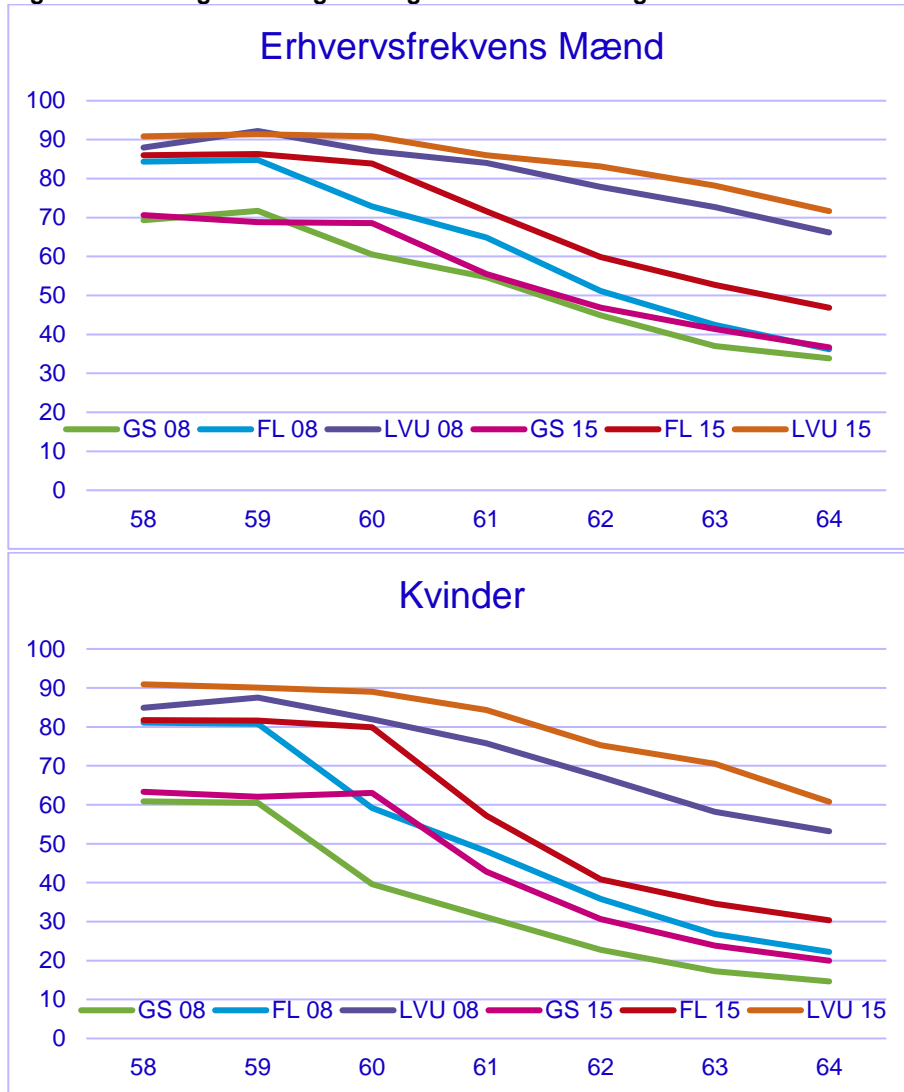
Sags ID: PRJ-2017-00006
Dok. ID: 2356709

E-mail: NIHB@kl.dk
Direkte: 3370 3235

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 11 af 12

Figur B1.1: Tilbagetrækning afhænger af uddannelse og køn

Dato: 19. maj 2017

Sags ID: PRJ-2017-00006
Dok. ID: 2356709

E-mail: NIHB@kl.dk
Direkte: 3370 3235

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 12 af 12

Note: GS 08 betyder personer med grundskolen som højeste uddannelse i 2008. FL betyder personer med en faglært uddannelse og LVU betyder tilsvarende med en lang videregående uddannelse som højeste uddannelse.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik